

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

יח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

מזשכם ממשא באכה ספרה הר הקדם : ולא אלה בני-שם למשפתתם לשנתם בארצתם לגויהם : לב אלה משפתת בני-נח לתולדתם בגויהם ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול : פ א ויהי כל-הארץ שפה אחת ודברים אחדים : ב ויהי בנסעם מקדם נימצאו בקעה בארץ שניער וישבו שם : ז ויאמרו איש אל-רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלכנה לאבן ותחמר הנה להם לחמר : ד ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן-נפוצ על-פני כל-הארץ : ה וירד יהנה לראת ארתי-העיר ואת-המגדל אשר בנו בני האדם : ו ויאמר יהנה הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא-יבצר-מהם כל אשר יזמו לעשות : ז הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו : ח ויפץ יהנה אתם משם על-פני כל-הארץ

שביעי י

ממשא מטילספרטור מדינהא : לא אילין בני-שם לורעיתהון ללישנהון בארעתהון בעממיהון : לב אילין זרעית בני-נח לתולדתהון בעממיהון ומאילין איתפרשו עממא בארעא בתר טופנא : א והנה כל-ארעא לישן חד וממלל חד : ב והנה במישלהון בקדמיתא ואשכחו בקעתא בארעא דבבל ויתיבו תמן : ג ואמרו גבר לחבריה הבו נרמי לבנין ונקדינון יוקדתא ונות להון לבינתא לאבנא וחמרא הוה להון לשיע : ד ואמרו הבו נבני לנא קרתא ומגדלא ורשיה מטי עד-צית שמא ונעביה לנא שום דילמא נתברר עד-אפי כד-ארעא : ה ואיתגלי לוי לאיתפרעא על-עובדי-קרתא ומגדלא די בנו בני אנשא : ו ואמר יי הא עמא חד ולישן חד לכולהון והין דשריאו למעבר וכען לא-יתמנע מנהון כל דחשיבו למעבר : ז הבו נתגלי ונבלבל תמן לישנהון דלא ישמעון גבר לישן חברה : ח ובדר יי

ויחדלו

רשי

יתהון

(א) שפה אחת - לשון הקודש : ודברים אחדים - באו בעצמם אחת ואחרות כל היינו שיכור לו את העליונים נעלה לרקיע ונעשה עמו תלמדה - דבר אחר על יחידו של עולם - דבר אחר ודברים אחדים (ס"ח דברים חדים) אמרו אחת לאלף ותרנו שנים הרקיע מתחוטט כשם שפסח ביום הכול כולו ונעשה לו סתיכות צ"ר : (ב) בנסעם מקדם - שהיו יושבים עם כדתיים למעלה ויהי תושבם וגו' הר הקדם ונסעו ונשא לתור להם מקום להזיקות כלם ולא תנאו אלא שער : (ג) איש אל רעהו - חומה לאותה תמרים לכזב וכנס לפוט ושט לכנען : הבה - הזמין עמכם - כל הכה לשון חזונה הוא שחכמים עמון וזאת חכמים למלאכה או לעשה או לחשא - הכה הזמין אמר קליה בלע"ו : לבנים - שחין חכמים ככלל שהיא בקעה : ונשרפה לשרפה - כך עושן הלכנים שקורים טול"ש שורפים אותן ככבשן : לחמר - לטוח הקיד : (ד) פן נפוצ - שלא יבא עמיטו סוס עכב להיטנו חכאן : (ה) וירדה לראורת : לא הורך לכן אלא כחללוד לדיינים שלא ירשיעו נהון עד שיראו ויבינו - בחדר רבי תכמותא : בני האדם - אלא בני עיטא בני חמרים וגו' חלים אלא בני אדם הראשון שבה את הטובה ואמר האשה אשר כתת ענדי חף חלו בשו בטובה למרוד בני שהשפיעם טובה ונולטם ון הכולל : (ו) הן עם אחד - כל טובה אויס עמון טעם אחד הם ושפה אחת לכולן ודבר זה התלו לעשות : החלם - כמו חמרם עשותם להתחיל הם לניטוי : (ז) לא יבצר מהם וגו' לעשות - כתמיס - יבצר

ויחולדו לבנת העיר : ט על-כן קרא שמה
 בכל כישם בלל יהיה שפת גד-הארץ
 ומשם הפיצם יהיה על-פני כל-הארץ : פ
 אלה תולדת שם שם בן-מאת שנה
 ויולד את-ארפכשד שנתים אחר המבול :
 יא ויהי שם אחרי הולידו את-ארפכשד
 חמש מאות שנה ויולד בנים ובנות : ס
 יב וארפכשד חי חמש ושלשים שנה
 ויולד את-שלח : יג ויהי ארפכשד אחרי
 הולידו את-שלח שלש שנים וארבע מאות
 שנה ויולד בנים ובנות : ס יד ושלח חי
 שלשים שנה ויולד את-עבר : טו ויהי-
 שלח אחרי הולידו את-עבר שלש שנים
 וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות : ס
 טז ויהי-עבר ארבע ושלשים שנה ויולד
 את פלג : יז ויהי-עבר אחרי הולידו את
 פלג שלשים שנה וארבע מאות שנה ויולד
 בנים ובנות : ס יח ויהי-פלג שלשים שנה
 ויולד את-רעו : יט ויהי-פלג אחרי הולידו
 את-רעו תשעים ומאתים שנה ויולד בנים
 ובנות : ס כ ויהי רעו שנים ושלשים
 שנה ויולד את-שרוג : כא ויהי רעו
 אחרי הולידו את-שרוג שבע שנים ומאתים
 שנה ויולד בנים ובנות : ס כב ויהי
 שרוג שלשים שנה ויולד את-נהור :
 כג ויהי שרוג אחרי הולידו את-נהור
 מאתיים שנה ויולד בנים ובנות : ס
 כד ויהי נהור תשע וישישים שנה ויולד

את

יחזון מתמן עד-אפי כל-ארעא ומנעו
 למבני קרתא : ט על-כן קרא שמה
 בבבל ארו-תמן בבלל יי לישן כל-ארעא
 ומתמן בדרינון יי על-אפי כל-ארעא :
 י אילין תולדת שם שם בר-מאה שנין
 ואוליד ית-ארפכשד תרתין שנין בטר
 טופנא : יא ויהי-שם בטר דאוליד ית-
 ארפכשד חמש מאה שנין ואוליד בנין
 ובנין : יב וארפכשד חמא תלתין וחמש
 שנין ואוליד ית-שלח : יג ויהי ארפכשד
 בטר דאוליד ית-שלח ארבע מאה ותלת
 שנין ואוליד בצן ובנין : יד ושלח חמא
 תלתין שנין ואוליד ית-עבר : טו ויהי-
 שלח בטר דאוליד ית-עבר ארבע מאה
 ותלת שנין ואוליד בנין ובנין : טז ויהי-
 עבר תלתין וארבע שנין ואוליד ית-פלג :
 יז ויהי עבר בטר דאוליד ית-פלג
 ארבע מאה ותלתין שנין ואוליד בנין ובנין :
 יח ויהי-פלג תלתין שנין ואוליד ית-
 רעו : יט ויהי-פלג בטר דאוליד ית-
 רעו מאה ותשע שנין ואוליד בנין ובנין :
 כ ויהי רעו תלתין ותרתיין שנין ואוליד
 ית-שרוג : כא ויהי רעו בטר דאוליד ית-
 שרוג מאה ושבע שנין ואוליד בנין ובנין :
 כב ויהי שרוג תלתין שנין ואוליד ית-
 נהור : כג ויהי שרוג בטר דאוליד ית-
 נהור מאה שנין ואוליד בנין ובנין : כד
 ויהי נהור תשע ותשע שנין ואוליד ית-

תרח

את תרח : כה ויהי נחור אחרי הולידו
את תרח השע עשרה שנה ומאז שנה
נולד בנים ובנות : ס כו ויהי תרח
שבעים שנה וילד את אברם את נחור
ואת הרן : כז ואלה תולדת תרח
הוליד את אברם את נחור ואת הרן
והרן הוליד את לוט : כח ונמת הרן
על

תרח : כה ויהי נחור בטר דאוליד ית
תרח מאה ותשע עשרי שנין ואוליד בנין
ובנין : כו ויהי תרח שבעין שנין ואוליד
ית אברם ית נחור וית הרן : כז ואילין
תולדת תרח תרח אוליד ית אברם ית
נחור וית הרן והרן אוליד ית לוט : כח ומית
הרן על אפי תרח אבותי בארצא ילדותיה
באורא

יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

לשבעין לישנין ולא הנה ידע עד מה דיימר ותקריה ותו קטליו דין לדון ופקקו מלמכני קרמא : ט בגין קרא שמה
בכל ארורם מקו ערביי יי לישן כל בירי ארעא וקמון בדריטון יי על אפי כל ארעא : י אלון גיסרת שבו שם
בר מאה שנין בר דאוליד ית ארפכשד תרמיו שנין וקרבר טובקענא : יא וחיא שם גוגי : יב וארפכשד תו גוגי :
יג וחיא ארפכשד גוגי : יד ושלת היא גוגי : טו וחיא שלח גוגי : טז וחיא עבר גוגי : יז וחיא עבר גוגי :
יח וחיא פלג גוגי : יט וחיא פלג גוגי : כ וחיא רעו גוגי : כא וחיא רעו גוגי : כב וחיא שרוג גוגי :
כג וחיא שרוג גוגי : כד ויהי נחור עשרין ותשע שנין ואוליד ית תרח : כה ויהי נחור בטר דאוליד ית תרח
מארה ושקרי שנין ואוליד בנין ורבן : כז ויהי תרח שבעין שנין ואוליד ית אברם ית נחור וית הרן :
כז ואלון גיסרת תרח תרח אוליד ית אברם ית נחור וית הרן והרן אוליד ית לוט : כח ונתנה בר קמא וקרוד ית
אברם

רש"י

פועל הזה מה שאמרנו סמוך בתקיים עליהם הוא שאמר שלמה (משלי י) מונרת רשע היא תכואנו (ט) ומשם הפיעס למד שאין להם
חלק לעו"כ וכי א"י זקשה של דור המבול או שלדור הפלגה אלו לא פשטו יד בעיקר ולא פשטו יד בעיקר להלחם בו ואלו נשטמו ואלו לא נאכדו
מן העולם אלא שדור המבול היו גולגלים והיתה מריבה ביניהם לכך נאכדו ואלו היו נוכחים אהבה וריעות ביניהם שנאמר עפה אחת וכדכרס
אחדים למדת ששנאו המחלוקת וגדול השלום : (י) שם בן מארה שגרו כשהוליד את ארפכשד שנתים אחר המבול :
(כה) על פני תרח אביו בחיי אביו (בר"ר) נודרש אגדה י"א ש"י אביו מת שקבל תרח על אברם בנו לפני נמוחו על שכתת
את זלמיו והשליכו לכבשן האש והרן יושב ואומר כלבו אס אברם נוכח אבי משלו ואם נמרוד נוכח אבי משלו וכשניצל אברם אמרלו להרן משל
מי אתה אומר להם הרן משל אברם אבי השליכו לכבשן האש וכשרף והוא אור כשדים ומנחם פירש אור בקעה וכן (ישעיה כד)
באורים

באר רחובות דקדוקי רש"י

דמות מיל כלשון רבים כרדה (מיד ויעלן ויד דער זייגן) ומסיס כלשון נקיבה יחידה ונבלה (יא איז ווארן פר פאלכט) וגם אין לומר כמלת
ונבלה הוא השורש בלה והנו"ן לשון כפעל ונבלה (יא איז ווארן פר פוילט) דא"כ תהיה נולות ונבלה לשון עבר וכאמת כוננת הפסוק
על לשון יתיד אלא ודאי כמלת ונבלה הוא השורש בלל וזה"ל אנספת ויתירא והנו"ן סימן לרבים כמו כמלת כרדה (יער ויעלן ויד דער זייגן)
ונבלה (א"ל מיר ויעלן פר עיטן) :

מבלל יופי

הפעיל כחכובא מוקל והוא ענין בלכול : (אשר ר"י
ישמעאל) ילא יביענוהוא שמיעה והלכותו (אשר ר"י
חשמע לשונו) והדברים לפי שיצאו בשפה ובלשון יקראו
שפה ולשון (ט) (בבל) הי"לל גלל מן בלל מהנבבל
ענתים

גל-פני תרח אביו בארץ מולדתו באור
 מפטיר בשדים: כט ויפקח אברם ונחור להם
 נשים שם אשת-אברם שרי ושם אשת
 נחור מלכה בת-הרן אבי-מלכה ואבי
 יסכה: ל ותהי שרי עקרה אין לה ולד:
 לא ויפקח תרח את-אברם בנו ואת-לוט
 בן הרן בן-בנו ואת שרי כלתו אשת אברם
 בנו ויצאו אתם מאור בשדים ללכת ארצה
 כנען ויגזאו עד-הרן וישבו שם:
 לב ויהיו ימי-תרח חמש שנים ומאתים
 שנה וימת תרח בהרן:

באורא דכסדאי: כט ונסיב אברם ונחור
 להון נשין שום-איתת-אברם שרי ושום
 אמת נחור-מלכה בת-הרן אבוקהא דמלכה
 ואבוקהא דיסכה: ל ותהות שרי עקרה לית
 לה ולד: לא ודבר תרח ית-אברם בריה
 וית-לוט בר-הרן בר-בריה וית-שרי
 כלתיה אמת אברם בריה ונפקו עמהון
 מאורא דכסדאי למיזל לארעא דכנען ואתו
 עד-הרן ויתבו שם: לב והו יומי-תרח
 מאתן וחמש שנין ומית תרח בהרן:

קט. בעלאל. סימן אכ"י יסכ"ה לו"ה ומפטירין רני
 עקרה בישעה סימן ג' ד

פ פ פ

פ פ פ

א ואמר יי לאברם איזיל-לך מארעא
 ומלדותך ומבית אבוק
 לארעא דאחויך: ב ואעבדיך לעם סג
 ואברכיך וארבי שמך ותהא מברך:
 ג ואברך מברכך ומלטמך אלוט ויתברכו
 בדילך כל זרעית ארעא: ד ואזל אברם
 כמא דמליל עמיה יי ואזל עמיה לוט ואברם
 בר-שבעין וחמש שנין במפקיה מחרן:
 דבר

ב א ויאמר יהוה אל-אברם לך-לך
 מארעא וממולדתך ומבית
 אביך אל-הארץ אשר אראך: ב ואעשה
 לגוי גדול וואברכך ואגדלה שמך והיה
 ברכה: ג ואברכה מברכיך ומקללך אאר
 ונברכו בך כל משפחת הארמה: ד וילך
 אברם כאשר דבר אליו יהוה וילך אתו

לוט

רשי

באוריס כבוד' וכן (שם יא) מאורת לפעובי כל חור וקבע עמוק קרוי חור: (כט) יסכה - זו שרה עלמס שמכנה כדור הקודש
 ומהכל סוכין כיופיה (ס"ח) כיוז גלחור ורחו אותה שרי פרעה - ועוד יסכה לשון נסוכות וכן הוא בסנהדרין להדיא) כמו שרה לשון
 שרה: (לא) ויצאו אתם - ויצאתו ואתם עם לוט ושרי: (לב) וימת תרח בהרן - לאמר שיהא אברם מחרן וכל
 לארץ כנען והיה שם יתר נששים גנה שהרי כתוב ואחרם כן חמש שנים ושבעים גנה כלאתו מחרן ותרם כן שבעים גנה היה כמולד אחרם
 בריקמ"ה לתרח כמולד אחרם מחרן עדין נשאר משהיה הרבה ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרא ליתתו של אחרם שלא יהא הדבר
 חשודם לכל ויאורו לא קיים אחרם את כבוד אביו שהיה וכן הילך לו לשיך קראו הכתוב מת - (ס"ח ועוד) שהרשעים אף כמיהם
 קרוים מתים והגדיקים אף כמיתתן קרויים מיים סכ' וכמיהו כן ימורע כן אים חי - בהרן - הגו' והטובה לו עור לך עד אחרם חרון אף
 של חוקים:

כד יד

חסלת אלה תולדות נח